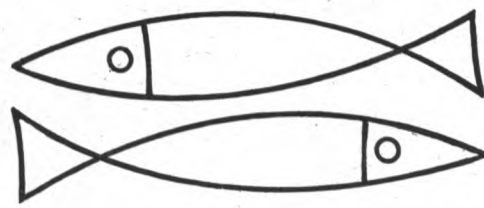

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

redactie en sekr.: postbus 7176, a'dam

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

PSALM 113

Een tijd om te dansen?

Hallelujah-psalmen zijn in de kerk net zo in zwang als hallelujah-hoeden destijds bij „het Leger”. Toch zit ik er wel eens mee. Want weliswaar schrijft de Prediker, de gemeente-voorgangers: „alles heeft zijn uur en ieder ding onder de hemel zijn eigen tijd... er is een tijd om te wenen en een tijd om te lachen, een tijd om te rouwklagen en een tijd om te dansen”. Maar zelfs zijn eigen woorden schijnen niet te ontkomen aan zijn (misbruikte) vonnis-velling: ijdelheid der ijdelheden! Of je er nu voor in de stemming bent of niet, een christen behoort hallelujah te roepen — ook al biggelen hem de tranen over de wangen. Waar of niet? En met Ps. 113 voel ik me dubbel verlegen. Vanwege het begin (hallelujah) en vanwege het slot. Dat slot is niet de herhaling van het hallelujah (dat hoort nl. thuis aan het begin van Ps. 114), maar vanwege de strophe „die de onvruchtbare huisvrouw doet wonen als een blijde moeder van kinderen”. Kun je dat een gemeente in de mond leggen als je weet dat in vrijwel elke gemeente het tastbare verdriet van kinderloze echtparen leeft? Maar dan blijft wel de vraag liggen: wanneer kun je zo'n psalm dan wél (laten) zingen? En: voor wie is het psalmboek bestemd?

Een god of onze God?

De laatste vraag laat zich het makkelijkst beantwoorden: het psalmboek is aan Gods gemeente gegeven, de liederen worden Gods volk in de mond gelegd. En binnen die saamhorigheid zingt ieder op zijne of hare wijs: er is zoiets als een deelnemen in elkaars vreugde en verdriet. Het spreekt vanzelf dat de gemeente zingt over haar God: lof zij Jahweh! Maar Ps. 113 is er een treffend voorbeeld van dat Jahweh geen abstracte God is. Een God-los-van-de-wereld is zinloos. Wat heb ik aan een God („er zal best zoiets als een hogere macht bestaan”) die niets uitstaande heeft met mijn alledaagse leven? Ps. 113 heeft het dan ook over „onze God”, zoals de Heid. Cat. in Zondag 8 over „God de Vader en onze schepping” enz.

God heeft van het begin tot het einde met ons bestaan van doen. Alleen daarom al is het niet vreemd dat Ps. 113 eindigt met die blijde huismoeder. Het is ook de bedoeling dat we Hem in alles terug-vinden. Hij leert ons bijv. onze dagen (Ps. 90 : 10-12) tellen (onze dagen zijn geteld), maar eerst heeft Hij het telraam geschapen (Gen. 1 : 14 v.v.). Hij leidt de geschiedenis al lijkt het soms dat een paar olie-sheiks dat doen. Wie maakt de dienst uit? De gemeente zingt: lof zij Jahweh!

De waarde van een orde van dienst

En wat moet de gemeente nu aan met Ps. 113? Terwille van die vraag ga ik mezelf even onderbreken. Want ik ben ook nog lid van een plaatselijke werkgroep voor de liturgie. Dat is maar niet een aardig tijdverdrijf voor liturgie-hobbyisten en musicofielen. Dat waren Davids dichters, zangers en speellieden toch ook niet? Israël hield zich wel degelijk bezig met de orde van dienst. Nu, zowel in de tijd van de tweede tempel als in die van de latere synagoge vormt Ps. 113 het begin van het „Hallel”, de lofzang die vooral bij het Pascha en Loofhutfest werd gezongen. Bij het pascha werden Ps. 113 en 114 vóór de maaltijd en de tweede beker gezongen, Ps. 115-118 na de maaltijd en de vierde beker. Zo zal Jezus dus met zijn discipelen Ps. 113 — een feestlied — hebben gezongen, vlak voor Hij zou zeggen: dit is Mijn lichaam dat voor u gebroken wordt. En dertien mannen loofden Jahweh die de onvruchtbare huisvrouw doet wonen als een blijde moeder van kinderen... Er zullen in Zijn tijd toch ook wel kinderloze echtparen geweest zijn, zoals vóór zijn tijd Zacharias en Elisabeth. Jezus heeft veel wonderen gedaan: te veel om op te noemen, schrijft Johannes. Maar bij wat wel opgeschreven staat is niet één dergelijk wonder...

Een feestkleed — natúúrlijk!

De joodse liturgie kan ons helpen Ps. 113 te begrijpen. Deze psalm werd immers samen met Ps. 114 bij het pascha gereciteerd? En Ps. 114 zegt nu net iets over Gods leiding in de wereldgeschiedenis. Om precies te zijn: in die psalm gaat het over de uittocht uit Egypte, de intocht in Kanaän, de doortocht door de woestijn: water uit de rotsen! Is er een meer passend lied te denken uitgerekend bij het pascha? De mensen klagen dat God — als Hij al bestaat — onbewogen blijft onder de ellende der mensen. Israël, zijn volk, heeft daarentegen mooi praten van zijn God. De geschiedenis van pascha begon zó: „... en

de Israëlieten schreeuwden het uit, zodat hun hulpgeroep (help!) over de slavernij (ten hemel schreiend, ja) omhoog steeg tot God. En God hoorde hun klacht en God gedacht aan zijn verbond...” (Ex. 2 : 23, 24). Hij ging er iets aan doen. En Israël zingt jaar en dag: hallelujah... de naam van Jahweh zij geprezen: Dat ligt de jood nóg in de mond bestorven: geprezen zij de naam! Wij, niët-joden — kunnen die uitdrukking best begrijpen. We kennen allemaal wel iemand bij 't horen van wiens naam ons hart warm wordt. Wie meeleeft met wat God deed en doet voor de mensenwereld, voelt zijn hart warm worden: dát is onze God — zijn naam moet eeuwig eer ontvangen!

Een lach door de tranen heen

Met de verwijzing naar Ps. 114 is het thema van de lofprijzing al gegeven en laat de uitwerking ervan in Ps. 113 zich makkelijk begrijpen. Want zoals God in Egypte handelde, zo handelt Hij altijd. Deze psalm behoort tot de humor van Gods volk in de diepste zin van het woord — een lach en een traan. Volkeren — mét hun staatslieden — maken zo te zien de dienst uit en andere volken, mensen, worden voortdurend de dupe van „hun tegenstrijdige belangen, hun jagen naar wereld-beheersing en machtsvertoon... geweldig is ook de majesteit van hun machthebbers in hun paleizen, waarin onberekenbare schatten zijn opgestapeld...” (zie A. Noordt in de Korte Verklaring). Maar „wanneer zij dan van heerlijkheid spreken, dan moge deze glansen in de koningszaal, maar onvergelijkbaar is ze, vergeleken bij die van des HEREN troonzaal.” Dat is de lach door de tranen heen, alle eeuwen: wie is als de Here, onze God, die zeer hoog woont — in de hemel, die zeer laag neerziet — op de aarde? Die de geringe opricht uit het stof, de arme omhoog heft uit het slijk, om hem te doen zitten bij de edelen... (vgl. bijv. 1 Kon. 16 : 2). Hij kan een mislukte architect uit Wenen tot machthebber van het grootduitse rijk laten uitgroeien, een boer uit de Oekraïne tot gezaghebber in het Kremlin. Zo kan 't. Maar 't kan ook anders, zoals bij ene Petrus: een visser uit Galilea een graag geziene gast aan tafel bij een generaal in Caesarea. Wie zal Hem tegenhouden als Hij het „dalles” een ereplaats geeft: vriend, kom hoger op? Zo verging het Israël in Egypte — zo vergaat het zijn volk van toen en nu: straks letterlijk aan Zijn tafel.

Gods rode loper uitgelegd: tijd om te zingen

Jazeker, dat zijn bekende woorden

— gebezigd door... vrouwen: Hanna (1 Sam. 2), Maria (Luc. 1). Hanna, de kinderloze, de verachte. Peninna meende zich laatdunkende spot te kunnen veroorloven en Hanna was even machteloos als... Sara tegenover Hagar. Als Hanna huilde, lachte Peninna. Maar „wie het laatst lacht (Sara; Izaäk = „lachen”) lacht het best”, schrijft Okke Jager. Wie is als Jahweh, onze God... die de onvruchtbare huisvrouw doet wonen als een blijde moeder van kinderen? Wie werd richter in Israël — de zoon van Peninna of Samuël, de zoon van Hanna? Wie werd het kind van Gods rekening: Ismaël (Hagar) of Izaäk? Je zou kunnen zeggen: bij de roeping van Abraham en Sara — het begin van Israëls historie, een nieuwe mijlpaal in Gods heilsgeschiedenis, legde God de rode loper voor zichzelf uit in onze wereld, en Hij rolt hem uit tot voor de poorten van het nieuwe Jeruzalem. Wie daar oog voor heeft, en de saamhorigheid beleeft door alle geslachten heen, kan terecht juichen over zijn onvergelijkbare God. Juist omdat hij de ten hemel schreiende ellende der mensen hoorde, kwam Hij in Zijn Zoon daar beneden, zeer laag, naar hen omzien, om hun de boodschap van verlossing metterdaad te brengen. Daar kan de onvruchtbare huisvrouw, de arme Lazarus, het dalles zich aan troosten. En in de saamhorigheid van Gods volk van alle eeuwen zingen: lof zij Jahweh — geprezen zij Zijn naam. Jezus zelf heeft meegezongen — vlak voor zijn dood!

IN DIT NUMMER

Pagina 169

Ds E. R. Postma,
Psalm 113

Pagina 170

Prof. C. Veenhof,
Over de „kerkelijke examens”

Pagina 171

Ds J. Meester,
Cornelis van Til tachtig jaar (1)

Pagina 172-173

D. W. L. Milo,
Gelijk ook wij vergeven
Ds W. G. Visser,
Het boek Daniël

Pagina 174

Lasco de Ster,
Hoe denk jij (denkt U) daar
nu over?!Prof. C. Veenhof,
Persschouw

C. VEENHOF — KAMPEN

Over de „kerkelijke examens”

Zoals een meelevend kerklid uiteraard weet, moet iedere jonge broeder die predikant in gereformeerde kerken wil worden door de kerken worden geëxamineerd. Hij moet vooraf een „kerkelijk examen” afleggen. Of, juister gezegd: hij moet er zelfs **twee** afleggen: een „praeparatoir” en een „peremptoir”. Of alle lezers van Opbouw dit weten en of zij het precieze onderscheid daartussen kunnen aangeven, weet ik niet. Maar omdat deze „kerkelijke examens” voor de kerk zo uiterst belangrijk zijn wil ik er graag iets van zeggen.

★ ★ ★

Nu wil ik beginnen met iets dat velen misschien vreemd in de oren klinkt! Dit namelijk, dat het éérste examen dat een aanstaand predikant moet afleggen hem wordt afgenomen, hem in ieder geval **moet** worden afgenomen, door de **kerkeraad** van de kerk waartoe hij behoort. Niet door een classicale of andere kerkelijke vergadering!

Wat ik hiermee bedoel kan ik het best op de volgende wijze duidelijk maken.

Als een jongen die het einddiploma van een gymnasium heeft behaald, of in het bezit is van een ander diploma dat hem het recht geeft zich als student aan een Theologische Hogeschool in Kampen te laten inschrijven, moet hij een **attest** overleggen van de kerkeraad van de kerk waartoe hij tot dusver behoorde.

Een **attest**, niet een **attestatie**!

Een **attestatie** wordt afgegeven aan een lid van de kerk dat door verhuizing genoodzaakt wordt het lidmaatschap van de kerk waartoe hij tot op dat moment behoorde te beëindigen om lid te worden van een andere kerk, die van zijn nieuwe woonplaats.

Maar een **attest** is een heel ander document. Dat besef je onmiddellijk als je b.v. leest van een „doktersattest”, een „attest van onvermogen”, „attesten” die een handelaar in een of ander apparaat overlegt om te bewijzen dat zijn produkt goed is. Je zou een attest kunnen omschrijven als een schriftelijke verklaring die moet dienen ter verklaring en bevestiging van een of andere zaak. Kort gezegd: het is een getuigenis, een getuigenschrift.

Wanneer men dat goed heeft begrepen begrijpt men ook als van zelf wat zo’n „attest”, zo’n „getuigenis” dat de kerkeraad van een aankomende student, die de begeerte heeft predikant te worden, moet bevatten!

Laat ik daarvan enkele dingen noemen: Heeft deze jongen er blijk van gegeven de Heere te vrezen? Leefde hij trouw mee in het leven der kerk? Merkte men bij hem liefde voor de kerk? Gaf hij reeds blijk van een dagelijkse omgang met de Heilige Schrift? Muntte hij uit door intense belangstelling op de catechisatie? Leefde er in hem de drang om an-

Kerkelijk Leven

deren bekend te maken met het Evangelie? Deed hij aan het jeugdwerk mee? Kon hij goed omgaan met de jongens en meisjes van zijn leeftijd? Kenmerkte hij zich door bescheidenheid en tact? Had hij er al enigszins blijk van gegeven dat hij, als het over de dingen van Gods koninkrijk ging, duidelijk zeggen en uitleggen kon wat hij had gelezen en overdacht? Is men er van overtuigd dat zijn begeerte om predikant te worden oprecht en zuiver is? En kan men — met alle voorbehoud — verwachten dat hij tegen de gevaren, moeiten en teleurstellingen daarvan opgewassen zal zijn? Ik noemde maar wat. Het komt, kort gezegd, hierop neer: kan de kerkeraad — en dan speciaal de predikant die immers ook zijn catecheet is — na **zorgvuldig** de levensgang en de levenshouding en de levenspraktijk van deze jongen te hebben overwogen en na indringende gesprekken met hem te hebben gevoerd, getuigen dat hij voor zover mensen — broeders! — daarover kunnen oordelen bij de aanvang de gaven, de liefde en vooral, laat ik dat goede woord maar zeggen: de **vroomheid** bezit die nodig zijn om een herder te worden van de kudde van Christus.

Ieder begrijpt dat ik hiermee alderminst bedoel te zeggen dat men op zo’n jongen een soort geestelijke vivisectie moet toepassen. Neen, het gaat hierbij om een liefdevolle en zorgvuldige observatie en beoordeling van het leven, de levenshouding, de levenspraktijk die „als vanzelf” in zo’n jongen openbaar is geworden.

★ ★ ★

In dit opzicht zijn de kerken onvoorstelbaar nalatig geweest! Terwijl in „de wereld” met de grootst mogelijke zorgvuldigheid omtrent een toekomstige medewerker op een verantwoordelijke post onderzoek wordt gedaan, waren de kerken hierin zeer nalatig. Ik kan mij uit alle jaren waarin ik actief hoogleraar ben geweest maar één attest herinneren dat aan de eisen voldoet. Het overgrote deel bevatte de onbenullige en niets zeggende mededeling dat broeder die en die, voor zover hem (de kerkeraad) bekend is, gezond is in de leer en onbesproken van wandel.

Hoe verschrikkelijk noodzakelijk dit „examen” van de kerkeraad is is mij elk jaar opnieuw gebleken. Men moet weten dat volgens het reglement van de Theol. Hogeschool de hoogleraren met iedere aankomende student een gesprek moeten hebben „over hun studie in verband met hun toekomstig ambt”. Daarbij ging het in een gesprek zo tussen neus en lippen door over bijbellezen, er werd voorzichtig getest naar de bijbel-

kennis, de kennis van de confessie enz. Globaal genomen, waren de resultaten daarvan allerbedroevendst!

Ik zal hier afschrijven wat ik er zeventien jaar geleden in een rapport over schreef: „Bij het gesprek met aankomende studenten hebben we reeds meer dan tien jaar merkwaardige ervaringen opgedaan. Het bleek namelijk dat bij deze jonge mannen de kennis van en het inzicht in de Heilige Schrift en de confessie, enkele uitzonderingen daargelaten, zeer droevig, soms zelfs verbijsterend was. Het kwam zelden voor, dat deze toekomstige predikanten de bijbel regelmatig lazen en van enig verstaan van en thuis zijn in de Heilige Schrift blijk gaven. Het gebeurt elk jaar dat er onder deze jongelui zijn die de bijbelboeken niet kennen; niet weten waar b.v. de bergrede of andere bekende bijbelgedeelten staan; geen hoofdstuk of schriftgedeelte kunnen aangeven, waarin in het Oude Testament over de Christus wordt gesproken; met geen mogelijkheid kunnen zeggen wat Paulus in de brieven aan de Romeinen, de Galatiërs, de Efeziërs aan de gemeente voorhield — om van andere boeken en brieven maar niet te spreken. Van een omgaan en leven met de Schrift ontdekten we veelal zeer weinig. Ten aanzien van de kennis der belijdenisschriften stond het nog droeviger. Het kwam meermalen voor, dat men niet eens wist welke de drie formulieren van enigheid zijn en wat ze globaal genomen inhouden — iemand antwoorde eens op de vraag daarnaar: de catechismus en het Onze Vader en de kerkorde! — Dat iemand een paar antwoorden van de Catechismus goed kende was een opmerkelijk verschijnsel. Meermalen bleek dat jongelui, zelfs onder hen die belijdenis van hun geloof hadden afgelegd, de drie formulieren nog nooit geheel hadden gelezen! Het is mij in al de jaren waarin dat onderzoek plaats vond, slechts een enkele maal overkomen dat iemand zo ongeveer wist waar het in de vrijmaking om ging! Soms beschikte men wel over een zeker jargon, waarin enkele, laat ik maar zeggen: vrijgemaakte Satren werden gedebiteerd. Maar van een verstaan van de Schrift, geboren uit een intensie en geregelde omgang daarmee, bleek zelden iets.”

Ik voegde aan deze passage de opmerking toe dat dit ervaringen waren bij jongelui die een gymnasium of hbs hadden afgelegen **en predikant wilden worden!** Hoe zou het staan met de bezitters van een einddiploma van middelbare scholen die niet theologie gingen studeren!

★ ★ ★

Zo schreef ik in een rapport over deze zaak in 1957.

En zou de situatie sindsdien verbeterd zijn?

We weten het maar al te goed: het christelijk onderwijs wordt hoe langer hoe meer **zogenaamd** christelijk onderwijs. En wat men over het z.g. „godsdienstonderwijs” hoort doet je huiveren.

Maar — de eerste oorzaak van al dit kwaad moeten we **in de gezinnen zoeken**. De jaren vóór het twaalfde zijn ook wat de godsdienstige opvoeding betreft van enorme betekenis. Als de ouders hun kinderen de vreugdevolle dienst van God niet voorleven, als

Pastorale notities

Leven in verbond met de HERE

De Bijbel leert ons verstaan, dat het godsdienstig bezig zijn altijd maar een stukje van ons leven is. De HERE onze God is de God van het Verbond. En wat Hij van ons vraagt is, dat we in ons ganse bestaan als mens tot Hem in de rechte verhouding staan. Dat we leven in verbondenheid met de HERE door het bloed des Verbonds, het bloed van onze Heer Jezus Christus, en door de Geest, die ons wederbaart en ons leven vernieuwt.

Wij mogen door Gods genade leven als kinderen van onze hemelse Vader, hetzij dat we eten, hetzij dat we drinken, hetzij dat we waken hetzij dat we slapen, hetzij dat we achter de werkbank of achter de wasmachine staan, hetzij dat we als jongens en meisjes ons schoolwerk of onze examens doen, of als ouden van dagen van onze rust en ons pensioen genieten, hetzij dat we de goede gave van het verstand bezitten of krank van geest in een gesticht verpleegd moeten worden. Kinderen van God, gereinigd door het bloed van Christus, vernieuwd door de heilige Geest, Gods eigendom in leven en sterven. De godsdienst van het Verbond is het geloof, het dagelijks leven voor het aangezicht van de HERE in de houding van: HERE, wat wilt U dat ik doen zal?

Wie zo leeft heeft ook zijn ogenblikken dat hij godsdienst oefent. Als hij bidt en dankt of naar de Bijbel luistert; als hij des zondags naar de kerk gaat, mee psalmen zingt en Avondmaal viert. Dat is maar een betrekkelijk klein stukje van ons leven: iedere dag misschien een half uur en des zondags enkele uren. Meer vraagt de HERE ook niet van ons. Hij legt ons geen zware religieuze lasten op. Lees maar eens Micha 6 : 6-8. Als we Hem maar liefhebben en in heel ons leven wandelen in de weg, welke Hij ons wijst. Dat is de ware religie: leven in het Verbond met de HERE. Als gezonde kinderen doen wat Hij van ons vraagt. Wie zo leeft zal ook in zijn godsdienstige verrichtingen, als hij bidt en dankt, onder de preek zit of met zijn huisgenoten de Bijbel leest, de HERE welgevallen zijn.

B. Telder, Bilthoven

ze in hun leven niet de vreze des HEREN, dat ootmoedige wandelen met God bespeuren, wat kan men dan van hun kinderen verwachten? Een christen-hoogleraar aan een van de rijksuniversiteiten vertelde eens dat hij honderden studenten „van christelijken huize” had zien ondergaan, meegesleept door één van de ideologieën van de tijd die aan alle universiteiten wel enige propagandisten hebben. Alleen zij die aan de knieën van hun moeder de Here Jezus echt hebben leren kennen, konden het in de draaikolk van met elkaar strijdige en elkaar bestrijdende filosofieën staande blijven.

Hoe dit alles ook zij: als een lid van de kerk een attest vraagt met het oog op het zich voorbereiden voor de dienst des Woords, het herdersambt, dan moet dat een **echt attest** zijn. Het moet **inhoud** hebben. En dan een inhoud die het resultaat is van zorgvuldige observatie en ernstig overleg. Zo’n kerkeraadsattest bevat dan de uitslag van het eerste kerkelijke onderzoek, het eerste „kerkelijke examen” dat een a.s. predikant moet ondergaan.

Ik heb dit alles wat uitvoerig beschreven omdat deze zaak zo in-

tens belangrijk is en zo ontstellend verwaarloosd wordt.

Maar al te vaak willen jongelui predikant worden op dezelfde wijze als een ander dokter, advocaat of timmerman.

Maar al te vaak is de keus werelds.

En de omgeving van veel jongelui werkt daaraan vaak mee.

★ ★ ★

Nu is het afgeven van een attest vóór het ingeschreven worden als student aan een Theol. Hogeschool in Kampen voor ons niet aktueel. Maar toch komt ook onder ons de zaak van zo'n attest ter dege aan de orde. En wel bij de eigenlijke kerkelijke examens: het praeparatoire en het peremptoire examen. Toen ik voor vele jaren de regels voor deze examens bestudeerde viel mij weer op met hoeveel wijsheid onze vaders ook dit deel van de kerkorde hadden opgesteld.

De gedachtengang daarvan namelijk is de volgende.

Om goed predikant te kunnen worden is normaal een wetenschappelijke vorming nodig. Er moet grondig hebreuws en nieuw-testamentisch grieks worden gestudeerd. Er moet bekwaamheid komen in het lezen en interpreteren van teksten. Men moet op de hoogte zijn van de geschiedenis der kerk, haar belijdenis, haar arbeid, haar liturgie. Daarvoor, om in dat alles bekwaamd te worden, is het volgen van wetenschappelijk onderwijs nodig. En zo wordt er van iemand die predikant wil worden geëist dat hij een wetenschappelijke graad bezit. Nu nog die van kandidaat in de theologie, straks die van doctorandus. Ik ben blij dat

het slagen voor het doctorale examen straks verplichtend wordt gesteld voor een a.s. predikant. De zaak is niet nieuw. Prof. Greijdanus heeft er reeds vóór vele jaren voor gepleit. Juist in onze tijd is en met het oog op de onvoorstelbare verwarring in de theologische wereld en met het oog op het steeds gecompliceerder worden van het leven in iedere levenskring, een gedegen wetenschappelijke vorming broodnodig. Maar met het behalen van een wetenschappelijke graad is de weg naar de preekstoel nog niet open.

Het is zo dat een kandidaat of doctorandus in de theologie die predikant wil worden naar de raad van de kerk waartoe hij behoort moet gaan met de vraag of die hem wil onderzoeken om hem, als dat onderzoek gunstig uitvalt, aan de zusterkerken voor te stellen als „kandidaat tot de heilige dienst”.

De kerken hebben nu afgesproken dat de kerk die zo'n verzoek van een jong theoloog krijgt dit onderzoek zal doen plaats vinden met assistentie van een aantal zusterkerken uit de omgeving, de kerken van de classis of de regio. Zo'n jonge theoloog wordt dan in een vergadering van afgevaardigden van deze kerken onderzocht, geëxamineerd. En wanneer dat examen goed uitvalt wordt de geëxamineerde beroepbaar gesteld. Hij mag dan gaan „proponeren”, dat wil zeggen zich voorstellen — o.a. door het houden van een preekvoorstel — aan een gemeente die vacant is en een predikant begeert. Om het wat populair te zeggen: hij wordt dan op de kerken losgelaten.

De grondidee van dit examen is evenwel dat **de kerk waarvan deze**

jonge man lid is hem examineert. Maar — met assistentie van een aantal zusterkerken. De eerste geref. kerken hebben niet gezegd die ene kerk **mag** dat onderzoek niet alleen instellen. Ze hebben gezegd: wij **willen** dat niet alleen doen. Want het beroepbaar stellen van een broeder is een zaak die **alle** kerken met welke wij verbonden zijn, die al onze „zusterkerken” aangaat.

Dit examen op grond waarvan een kerklid beroepbaar wordt gesteld is het **praeparatoire**, het **voorbereidende** examen.

Voor nu zo'n broeder dit examen mag afleggen moet hij aan de vergadering — die hem zal onderzoeken — een **attest** overleggen van de raad van de kerk waartoe hij behoort.

En daarvan geldt alles wat ik zo even van zo'n attest heb gezegd!

't Is duidelijk dat juist hierom de kerk waartoe deze broeder behoort ver uit **de beslissende factor** is bij dit examen.

★ ★ ★

Wanneer nu zo'n kandidaat door een kerk beroepen wordt, moet hij wéér geëxamineerd worden.

Dat spreekt eigenlijk ook vanzelf. De man is nooit eerder predikant geweest. En de gemeente die hem beroepen heeft **moet en wil** weten wat voor vlees zij in de kuip krijgt. Dat onderzoek wil die kerk ook weer niet alléén instellen. Zij is niet eigenwijs. Ze wil graag de zusterkerken daarbij betrekken. Dikwijls zal de kerkeraad van de kerk die beriep ook eerlijk zeggen: wij **kunnen** dat onderzoek niet alléén instellen. Goede kerkeraden zijn niet eigenwijs en hebben niet de idee dat zij altijd en alléén hun bonen wel kunnen doppen.

Maar daarbij komt nog wat. Als deze candidaat is onderzocht en daarna bevestigd zal worden is hij zonder meer beroepbaar voor **alle** zusterkerken.

En daarom hebben de kerken afgesproken **dat dan ook alle kerken die hem eventueel later zullen beroepen een vinger in de (examen)pap moeten hebben!** En daarom zenden die kerken een paar afgevaardigden naar die examinerende vergadering die ook mee over dat examen mogen oordelen. Ook dat spreekt eigenlijk vanzelf.

Dit laatste examen heet nu het **peremptoire**, het beslissende, definitieve examen.

En ook bij dat examen moet de candidaat, behalve het bewijs dat zij voor het praeparatoire examen is geslaagd, ook weer een **attest** van de kerkeraad van de kerk waartoe hij tot op dat moment behoorde worden overgelegd.

Men ziet het: het is de kerk waartoe de candidaat behoort die — met assistentie van zusterkerken — de candidaat beroepbaar stelt. En het is de kerk die hem beroepen heeft die — ook alweer met assistentie van zusterkerken — hem de definitieve toegang tot de kansel verleent.

Uit dit alles is duidelijk met hoe grote zorg de kerken de toelating tot het ambt van dienaar des Woords hebben geregeld.

Zij hebben alle mogelijke voorzorgen genomen om alleen aan die broeders het ambt toe te vertrouwen die daar werkelijk geschikt voor zijn. Maar men heeft er globaal genomen niet vol-ernst mee gemaakt.

Maar hoe moeten nu die examens in concreto worden ingericht?

Daarover een volgende keer.

J. MEESTER — AMSTERDAM

Cornelius van Til tachtig jaar

(1)

Op 3 mei is dr C. van Til, emeritus-hoogleraar van het Westminster Seminary te Philadelphia, Penn., in de Ver. Staten van Amerika, 80 jaar geworden. Hij is een Amerikaan van Nederlandse oorsprong. Geboren in 1895 in Enumatil in de provincie Groningen. In 1905 emigreerde het ouderlijk gezin naar de Ver. Staten; vestigde zich in de staat Indiana, dichtbij de grens tussen Indiana en Illinois, in de buurt van Chicago. Het boerenbedrijf, waar Van Til na zijn tiende jaar opgroeide was gelegen in Highland. 't Gezin was gereformeerd; behoorde in Highland tot de Christian Reformed Church. Van Til kwam in z'n jeugd in aanraking met de gereformeerde erfenis zoals die in die tijd vooral in Kuypers en H. Bavincks werken was neergelegd. En dat niet alleen. Hij kwam in z'n ouderlijk huis in aanraking met de echte, praktische vreze des Heren. Hij schreef mij vorig jaar in een brief over andere zaken als terloops: „Mijn oude vader zei toen hij 86 jaar was: „Zoals de Here 't wil is 't best”. He did not have a Philosophical Doctor's degree, but he was a better christian than I am.” (hij had geen graad van doctor in de wijsbegeerte, maar hij was een beter christen dan ik ben.) Hij schreef me dat hij zich veel zorgen maakte over de toekomst... „Ik bid dagelijks tegen de verzoeking om dat te doen.”

De jonge Van Til bezocht het Calvin College te Grand Rapids in Michigan en deed daar het eindexamen, (B.A.). Daarna studeerde hij theologie aan het Seminary van Princeton in de staat New Jersey, waar hij het doctoraal examen aflegde, (Th. M.). Daarna behaalde hij zijn doctorsgraad in de wijsbegeerte aan de universiteit van Princeton, (Ph. D.). Als student trouwde hij (dat was in Amerika in de twintiger jaren gewoon zoals het in de zestiger jaren ook in ons land is gaan inburgeren en nu ook hier gewoon is). Zijn bruid was Rena Klooster, jeugdvriendin uit zijn woonplaats Highland. Na een jaar in de pastorie te hebben

doorgebracht was hij van 1928 tot '29 wetenschappelijk medewerker aan het Seminary van Princeton. Hij assisteerde de hoogleraar J. Gresham Machen in het vak apologetiek. Gresham Machen is de grote leider van de nieuwe evangelische beweging in Amerika geworden en de schrijver van een aantal klassieke apologetische werken.¹⁾ Dr N. B. Stonehouse heeft een prachtige en gedetailleerde bibliografie en biografie over hem geschreven. Na de reorganisatie van het Seminary van Princeton, beter de omwenteling in vrijzinnige geest, werd Van Til gevraagd als professor in de apologetiek aan een nieuw gesticht seminarie in de omgeving van Philadelphia, naast Machen. Na lange aarzeling heeft Van Til deze benoeming geaccepteerd en aan dit toen pas opgerichte Westminster Seminary heeft hij 40 jaar zeer actief dienst gedaan in deze positie. Deze taak is zijn levenswerk geworden. Hoewel Amerika zijn vaderland geworden is, bleef Van Til nauw verbonden aan de gereformeerde erfenis van Nederland. Calvijn, Kuyper, Bavinck zijn hem diepgaand blijven beïnvloeden in zijn werk naast B. B. Warfield en anderen. Hij heeft in Princeton ook aan de voeten gezeten van de bekwame en in ons land niet onbekende Gerhardus Vos, van wiens hand in het Nederlands vertaald is „De Verbondsleer in de Gereformeerde Theologie”.

In de pastorie van een Christian Ref. Church in de jaren '26-'27 wonend, moest hij in de avonddienst in het Nederlands preken en zong de gemeente de psalmen in het Nederlands, de berijming van 1773.

Toen zijn vrouw vorig najaar plotseling in een ziekenhuis moest worden opgenomen en zij niet kon lezen noch spreken zong hij aan haar bed nog wel van oude bekende Nederlandse psalmen als „Heer, ai, maak mij uwe wegen”, en „God heb ik lief, want die getrouwe Heer, hoort mijne stem, mijn smeken en mijn klagen”.

Dat hij als Amerikaan nauw verbonden is gebleven met de Nederlandse gereformeerden blijkt ook uit het feit dat gedurende vele jaren zijn naam heeft gestaan in de lijst van de medewerkers in de kop van „De Rformatie”, weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven. Ik meen dat zijn naam er al stond toen dr V. Hepp nog eindredacteur was en toen later K. Schilder Hepp's plaats als eind-redacteur had ingenomen, bleef die naam daar staan. Ook na Schilders overlijden heeft de naam van Van Til daar nog lang gestaan.

Verder heeft hij jarenlang behoord tot de redactie van het kwartaalschrift van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte, Philosophia Reformata. Daar behoort hij nog bij op de leeftijd der zeer sterken. De redactie van dit tijdschrift werd jarenlang gevormd door dr J.

Vervolg op pagina 174 - bovenaan

¹⁾ The Virgin Birth; The Origin of Paul's Religion; Christianity and Liberalism.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

GELIJK OOK WIJ VERGEVEN

een stukje vaderlandse geschiedenis

Toen, bij de aangekondigde komst van Alva, Prins Willem en zijn aanhang uit Antwerpen naar Keulen uitweek, bevond zich in zijn naaste omgeving een oud regent van Antwerpen, Jan Rubens, persoonlijk raadsheer van 's Prinsen gemalin Anna van Saksen.

Voorjaar 1571 werden Jan Rubens en de prinses gevangen gezet wegens overspel. Volgens de Hessisch-Nassause wet zou Jan Rubens moeten hangen. De prinses heeft tot een jaar voor haar dood gevangen gezeten en is krankzinnig gestorven. Jan Rubens heeft twee jaar tussen leven en dood gezweefd, maar kreeg gratie. Werd ontslagen uit de kerker van de Dillenburger.

In het koninklijk huisarchief worden twee brieven bewaard, die de echtgenote van Jan Rubens schreef. We hebben ze voor u in modern leesbaar Nederlands overgezet en menen u hier een dienst mee te doen.

Lieve en zeer beminde man,

ik heb uw brief ontvangen de eerste april en begrijp, dat u zeer verlangt naar enig bericht van mij, wat ik wel gedacht had. Daarom heb ik dezelfde dag (28 maart) dat uw brief geschreven werd u een lange brief gestuurd, door middel van een zekere bode die met Reymont daar heen ging; u zult die naar ik hoop hebben ontvangen en u zult meteen wat betreft de vergeving, die ge me vroeg, tevreden en gerust zijn. Die vergeving schenk ik nog eens en zo vaak ge het mij zult vragen — maar op voorwaarde, dat ge me zult liefhebben zoals ge gewoon zijt en ik vraag geen andere genoegdoening van u, dan dat ik die liefde opnieuw krijg — want als ik die maar heb zal de rest ook wel (goed) komen.

Zo was ik ook erg blij, dat ik enig bericht van u kreeg, want zo ver van elkaar gescheiden te zijn geeft mijn hart voortdurende onrust en gedurig verlangen.

Ik had een smeekschrift (voor de Heren van Nassau) opgesteld, dat ik wel wilde dat Reymont meteen daar zou hebben ingediend. Maar hij was van mening, dat het beter was te wachten op de bode of enig bericht. Maar nu wij enig bericht hebben gekregen en horen, dat uw zaak nog niets gevorderd is, zal ik hem verzoeken dat (request) zonder uitstel namens mij aan te bieden — ik hoop dat hij het zal doen.

De Heere moge geven dat het de uitwerking heeft, die ik zo begeer. Maar helaas is er geen omhaal en geleerdheid in verwerkt; ik heb alleen zo goed als ik kon mijn begeerte uitgedrukt. Want ik heb geen mens ter wereld van uw omstandigheden gesproken, ook onze vriend niet, omdat wij dat immers geheim zouden houden. Daarom heb ik ook van niemand hulp gevraagd maar heb me gered zo goed ik kon. Wat ik gezegd heb zal wel genoeg zijn, wanneer God ons genadig is en de Heren (van Nassau) barmhartig tegenover ons wil maken, wat wij Hem moeten bidden en hopen dat Hij doen zal. De kinderen bidden dagelijks twee of drie maal voor u, dat de Heere u spoedig weer bij ons wil brengen. Ik hoop dat hun en onze gebeden samen verhoord zullen worden.

Dan — wat ge schrijft over uw afwezigheid te verontschuldigen, dat is al te laat. Want het is niet alleen hier maar ook in Antwerpen en overal voldoende bekend waar ge u bevindt. Maar het waarom weten ze niet en ieder gist er naar. En wij antwoorden, wat met Reymont afgesproken is om te zeggen en tonen goede moed met te vertellen dat ge spoedig weer thuis zult zijn, waarmee de ergste onrust bezworen is.

Ook heb ik zo voorzichtig mogelijk aan onze ouders geschreven, die al dadelijk, evenals alle vrienden, door berichten van anderen vreselijk verdrietig waren geworden en nog niet gerust zullen zijn eer zij bericht ontvangen, dat ge weer thuis zijt.

Ge zegt ook in uw brief, dat ik geen verdriet of verslagenheid moet laten merken, wat me niet goed mogelijk is want ik ben daar geen ogenblik vrij van. Het is, zegt men, erg moeilijk om blij te schijnen als het hart droevig is. Toch doe ik daar mijn best voor, maar ik ga het huis niet uit en zo ziet men me niet veel. En die mij komen opzoeken verklaar ik mijn verdriet door het op de schrik te schuiven en op alle kletspraat, die over u hier rondging — dat ik dáár zo'n verdriet van heb.

Ge zegt ook, dat ik het tot elke prijs geheim moet houden; daar hoeft ge niet bezorgd voor te zijn. Ik houd het wel stil en houd dat wel vol — zolang het u welgaat. Maar ging het verkeerd met u — wat God ver-

hoede — dan zou ik het niet kunnen verzwijgen. Want anders zou men menen dat het om verraad gaat, zoals men te Fridenborch beweert dat ge daarvoor gevangen zit — en dat zou nog veel meer schande voor u betekenen, ook voor mij en de kinderen, dan dit. Want — het is erg genoeg — de wereld is zo slecht, al is de zonde even groot, dat men het voor een man geen schande rekent (wat ge gedaan hebt). Maar dat ik het nu, of als alles goed gaat en ge weer thuis waart, ooit iemand ter wereld zeggen zou — daar zal ik mij wel voor wachten, daar kunt ge zeker van zijn.

Voorts wat ge schrijft, dat ik aan Hare Genade (prinses Anna van Saksen, de ontrouwe echtgenote van Willem van Oranje) moet vragen of ik het huis (en Keulen) mag verlaten — dat kan ik nu niet doen. Want Jaques Charlier, die mij uw brief bracht, heeft mij een instructie van Hare Genade voorgelezen, waarin H.G. mij zegt hier te blijven tot ge vrij en weer thuis zijt, hetgeen graaf Johan (van Nassau) haar beloofd en toegezegd heeft dat binnen 14 dagen zal zijn. En die instructie was geschreven vrijdag de 30e maart. Daarom zal ik inzake onze woning niets ondernemen voor ge thuis zijt, hetgeen ik hoop dat door Gods genade en de grote goedheid der (beide) Heren gebeuren zal, zoals hare Vorstelijke Genade daar schrijft.

En dan vraag ik u vriendelijk u te troosten in de Heere, zoals ik ook doe en Hem de zaak voor te leggen. Ik vertrouw vast op Hem dat Hij mij niet zo zwaar zal straffen, dat wij op zo vreselijke wijze uit elkaar zouden moeten gaan. Het zou een te zware beproeving zijn om te overleven. Ik ben zo ziek van verdriet, dat ik vrees dat dit kruis te zwaar zou zijn en bid daarom God de Heere dat Hij het mij afneme.

Aan Wie ik u hiermee beveel; en de kinderen en ik bevelen ons aan in uw liefde.

Uw getrouwe vrouw
Marie Ruebbens

Keulen, de eerste april 1571

Lieve en zeer beminde man,

nadat ik de bijgesloten brief geschreven had is de bode, die wij gestuurd hadden, gekomen en bracht mij een brief van u, die mij verheugt omdat ik zie dat ge blij bent met mijn vergeving.

Ik dacht niet dat ge daar zo zwaar aan zoudt tillen, wat ik ook niet gedaan heb. Hoe zou ik zo hard kunnen geweest zijn, dat ik uw grote beproeving en angst nog zou verzwaren — terwijl ik u graag met mijn bloed zou uithelpen als dat kon. En al was dat niet zo, zou dan na zo'n langdurige vriendschap reeds nu zo grote haat zijn gekomen, dat ik een kleine misslag tegen mij niet zou kunnen vergeven, vergeleken bij zo vele grote zonden waar ik dagelijks mijn hemelse Vader vergeving voor moet vragen — en dan op voorwaarde: gelijk ik vergeef die mij schuldig zijn?! Het zou net zijn als bij de kwade rentmeester, aan wie zo grote schulden door zijn meester waren kwijtgescholden en die zijn broeder om een klein bedrag tot de laatste penning lastig viel.

Ge kunt er rustig op zijn — alles is vergeven. God gave dat uw invrijheidstelling daar aan vast zat.

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL 4 (vervolg)

De hoge vernederd

Nog terwijl Nebukadnezar spreekt over de sterkte van zijn macht en de eer van zijn majesteit of aan hem wordt het vonnis voltrokken. De droom heeft de grootheid van de koning uitvoerig getoond: een boom midden op de aarde, van grote hoogte; die boom was groot en sterk, zijn hoogte reikte tot aan de hemel, en hij was te zien tot aan het einde der gehele aarde; zijn loof

was schoon en zijn vrucht zo overvloedig, dat hij voedsel bood voor allen; onder hem zocht het gedierte des velds schaduw en in zijn takken nestelde het gevogelte des hemels en al wat leeft werd door hem gevoed. De beschrijving van de diepte waartoe de koning wordt neergestoten doet nog overweldigender aan dan de aankondiging; hij werd uit de gemeenschap der mensen verstoten en at gras als de runderen, en door de dauw des hemels werd zijn lichaam bevochtigd, totdat zijn haar lang werd als de

Wij zouden bijna blij zijn over die afloop, als uw brief mij niet zo ernstig teleurstelde. Nauwelijks had ik die gelezen of mijn hart leek te breken, omdat ge zo alle moed verloren hebt en spreekt of ge meteen al moet sterven. Ik ben zo overstuurd, dat ik niet weet wat ik schrijf. Het lijkt wel of ik u dood wil hebben, als gij wenst dat ik daarmee genoegdoening heb! O wat vreselijk om te vernemen — ik zou mijn geduld verliezen! Is er dan geen genade meer — waar moet ik het zoeken? Ik zal tot de hemel roepen met eindeloos gebed en tranen. Ik hoop nog dat de Heere mij zal verhoren en de Heren (van Nassau) in het hart wil geven, dat zij zich over ons ontfermen en medelijden met mij hebben. Want anders, wis en zeker, zullen zij met u ook mij doden; want ik zal van verdriet sterven en zou uw doodstijding niet overleven.

Nu heb ik nog hoop op wat ik in mijn andere brief schrijf, wat Hare Genade mij heeft bericht. En toch heeft uw brief mij zo verdrietig gemaakt, dat ik me bijna blind heb gehuild, zodat ik nauwelijks kan lezen en schrijven. Men had ons zo bemoedigd met te zeggen dat ge spoedig thuis zou komen, zoals ik nog vandaag tegen mevrouw van Hoochstraten en anderen gezegd heb — en dat te vrijmoediger nadat Jaques gekomen was. Och Heere! hoe zouden ze verslagen zijn, als ze hoorden hoe ge het nu in uw brief stelt!

Een ding geeft me toch wat moed, dat ge zegt dat graaf Johan hem antwoordde, dat zij alles zouden doen om wat ze naar eer en geweten kunnen doen. Want het lijkt mij dat hun eer en geweten niet beter gediend kan worden dan met uw leven. En met uw dood zou ieder, die nu van niets weet, gaan navragen naar de reden. Daarom lijkt het mij dat u zich daarmee kunt troosten.

Het kon in mijn hart niet opkomen, dat wij zo ellendig en vreselijk gescheiden zouden worden; daar dacht ik zelfs niet aan bij uw vertrek. Och Heer! ik zou het niet overleven! Mijn hart is zo verbonden en een met u, dat ge niet kunt lijden of ik voel het mee.

Mij dunkt, als de goede Heren mijn tranen zagen om dit verdriet — al waren ze van hout of steen, het kan niet anders of ze zouden medelijden met mij hebben. En daarom — als er geen hoop meer zou overblijven zou ik dat middel toch proberen, al schrijf ge dat ik het niet doen moet.

Och wij begeren geen recht maar genade, genade. En is er geen genade, wat zullen wij dan beginnen! Och, genadige hemelse Vader, wilt U ons dan bijstaan. Gij begeert de dood van de zondaar niet, maar dat hij zal leven en zich bekeren. Och, geef toch deze goede heren, die wij zo vertroond hebben, de geest van Uw genade in 't hart, opdat we spoedig verlost mogen worden uit deze bange vrees en droefheid. Want het duurt zo lang! Och Heere, sterk ons geloof. Want als dat zo groot was als een mosterdzaad, we zouden bergen kunnen verzetten; hoeveel te meer een mensenleven kunnen sparen. Ik hoop en vrees; toch is mijn hoop sterker dan mijn vrees en dat alleen om de genade en goedheid van God en van die goede Heren, die ik deze zaak zal voorleggen.

Ge schrijft me weer over het huis. Daarover schreef ik in de andere brief van de instructie, die ik van Here Vorstelijke Genade ontving, waaraan ik mij zal houden. Ik zou trouwens niet weten waar ik heen moest gaan zolang gij niet bij me bent. Pas dan zouden we uit de ogen van

deze goede Heren ergens heen kunnen gaan. Maar wat zou ik nu met de kinderen nog verder van u wegtrekken? Ik ben al verder van u af dan mijn hart en verlangen toestaan.

Dan heb ik een briefje aan de genadige mevrouw geschreven, opdat zij aan graaf Johan een verzoek zal doen. Ik durfde dat omdat zij mij eerst een goed bericht over uw vrijlating gaf. Ik begrijp dat men haar geen brieven overhandigt. Want ik heb haar al eerder geschreven, toen ik niet wist waar ge zat, maar ze heeft die niet ontvangen; dat merkte ik aan haar antwoord. Daarom weet ik niet of ze deze brief wel krijgt. Ik heb hem Reymondt, die nu mijn verzoekschrift aan zijne Vorstelijke Genade overbrengt, meegegeven om zijn best te doen (die te overhandigen). Het komt voor Reymondt nu zeer slecht uit, want hij heeft het druk en moet veel verzuimen. Toch, uit liefde tot u en op mijn verzoek laat hij alles rusten en gaat eerst naar u met het request.

Hij heeft een afschrift. Ik weet niet hoe men een request opstelt maar deed dat als een brief. De Heren zullen de ongeletterdheid van een vrouw toch niet kwalijk nemen. Ik heb het (Reymondt) alles verteld en laat het nu aan de Heere over want ik kan niet beter schrijven. En ik vraag u lieve man, toch niet aan het ergste te denken en wat moed te houden. Het kwade komt op zijn tijd vanzelf wel; want altijd over de dood te denken en bang te zijn is erger dan de dood zelf. Zet dat uit uw hoofd. Ik hoop en geloof dat God u straffen zal met mededogen en ons samen nog eens zal verblijden vanwege al dit verdriet. Dat bid ik Hem uit de grond van mijn hart.

En ik beveel u aan bij de almogende Heere, dat Hij u wil vertroosten en versterken met zijn heilige Geest. Ik zal al mijn best doen de Heere voor u te bidden. Dat doen ook onze kindertjes, die u zeer groeten en er erg naar verlangen u weer te zien — zoals ik zelf — dat weet de Heere!

Geschreven de 1e april 's nachts tussen 12 en een uur. En schrijf nu niet weer „onwaardige man”, want 't is toch vergeven.

Uw trouwe huisvrouw
Marie Ruebbens

Want ik heb vergeven

Uw trouwe huisvrouw

Marie Ruebbens

Het gebed van de „trouwe huisvrouw” is door de Heere verhoord. Na twee jaar is Jan Rubens vrijgelaten. De familie mocht zich vestigen in Siegen. Daar is hun liefde bekroond door de geboorte, in 1577, van hun zoon Peter Paul Rubens, die later de grootmeester van de Vlaamse schilder-barok zou worden. De graven van Nassau hebben misschien een schandaal willen vermijden — maar zeker zijn ze getroffen door de vergevingsgezindheid van deze zeer christelijke huisvrouw.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

veren der arenden en zijn nagels als die der vogels.

Een schriller tegenstelling laat zich nauwelijks denken. En nog dieper relief krijgt dit alles tegen de achtergrond van hoofdstuk twee, waarin als uitleg van de eerste droom gezegd is: Gij, o koning, koning der koningen, aan wie de God des hemels het koningschap, macht sterkte en eer geschonken heeft, ja, in wiens hand Hij de mensenkinderen, waar zij ook wonen, de dieren des velds en het gevogelte des hemels heeft gegeven, en die hij tot

heerser over die alle heeft gemaakt — gij zijt dat gouden hoofd.

In Nebukadnezar heeft Babel, dat is de menselijke machtsontplooiing en zelfverheffing gestalte gekregen. Zó is de mens geworden die als God wil zijn. Maar alle mensenhoogheid en heel de geweldige machtsconcentratie kan de vernedering niet afwenden. Nebukadnezar was van tevoren uitvoerig ingelicht. Maar welke maatregelen tot afweer van het onheil hij ook zou hebben getroffen, tegen het ingrijpen van God zelf blijkt hij volkomen machteloos. Ja, hoe hoger de mens klimt, des te dieper is zijn val; hoe sterker hij zich maakt, hoe duidelijker zijn zwakheid aan het licht komt.

Is er wel iets waar zekerder de ondergang op volgt dan de zelfverheffing. Heel de bijbel staat vol met waarschuwingen en be-

dreigingen tegen ieder die zich groot maakt. „Uw trotse macht zal ik breken” lezen we in Lev. 26:19. En hoe veel maal wordt in het boek van de Spreuken niet de wijsheid Gods gesteld tegen de dwaasheid van de mens: Hovaardij gaat vooraf aan het verderf, en hoogmoed komt vóór de val (Spr. 16:18). De profeten spreken niet anders: „Dan wordt de mens verlaagd en de man wordt vernederd, ook worden de ogen der hoogmoedigen vernederd” (Jes. 5:15). Het onderwijs van onze Heiland is er vol van: „Al wie zichzelf zal verhogen, zal vernederd worden en al wie zichzelf zal vernederen zal verhoogd worden (Matth. 23:12). En ook de apostelen spreken niet anders: „Omgord u allen jegens elkander met nederigheid, want God wederstaat de hoogmoedigen, maar de nederigen geeft Hij genade” (1

Petr. 5:5).

Het is niet te verwonderen, dat in het boek Daniël, waarin de tegenstelling tussen mensenmacht en Godsregering op allerlei wijze tot uitdrukking wordt gebracht, dit hoofdstuk moet voorkomen.

Het is een troost, voor allen die bij de HERE schuilen en van Hem alle goeds verwachten, maar tevens een blijvende waarschuwing voor allen. Want niet slechts Babel kent de hoogmoed; dat Israël in Babel gevangen werd gehouden is toch ook het oordeel over de zelfverheffing van koning en volk.

Gods koninkrijk is gekomen door Hem, die zichzelf vernederd heeft, tot de dood, ja, tot de dood van het kruis, en die daarom uitermate is verhoogd. En beloften zijn er voor hen, bij wie die gezindheid is, die ook in Christus Jezus was (Fil. 2:5-11).

Vervolg van pagina 171

H. Bohatec van Wenen, dr H. G. Stoker van Potchefstroom, dr C. van Til van Philadelphia, dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam met als hoofdredacteur dr H. Dooyeweerd, eveneens van Amsterdam. In de jongste tijd is de redactie uitgebreid met jongere krachten als dr H. Hart van Toronto en anderen, maar de oudere leden voorzover nog in leven, behoren er nog bij: de tachtigjarige Vollenhoven, de tachtigjarige Van Til, de zes en zeventig-jarige Stoker en de tachtigjarige hoofdredacteur, nu geassisteerd door een plaatsvervangende hoofdredacteur, dr J. v. d. Hoeven.

Het feit dat Van Til in deze kringen van Nederlanders bleef meedoen tekent zijn instelling ten voeten uit. Hij had de erfenis van Kuiper, Bavinck en Calvin. Niet dat hij onkritisch stond ten aanzien van deze erfenis. Hij trachtte het goede in Kuipers erfenis te onderscheiden van het minder goede en het goede te bewaren en door te geven. Dit laatste kunt u zien als u er aan denkt wat voor kring, de kring van de Reformatie-schrijvers en -lezers was. K. Schilder, die jarenlang zijn stempel heeft gezet op De Reformatie, was het tegendeel van een starre, conservatieve gereformeerde, die zwoer bij het bewaren van het overgeleverde erfgoed. Men zocht in de dertiger jaren in deze kring naar vernieuwing en verdieping van het gereformeerde leven vooral door voortgezette Schriftstudie. Men stond sympathiek tegenover de gereformeerde belijdenisgeschriften maar tevens kritisch vanuit de Schriften.

Met inachtneming van het verschil in aard tussen de kring van De Reformatie en die van de wijsbegeerte van Vollenhoven en Dooyeweerd, zoals in de dertiger jaren deze beweging genoemd werd, kon men van deze wijsgerige beweging hetzelfde zeggen. Het reformatorische elán werd gedreven door de diepe wens: terug naar de openbaring Gods in de Schriften. Van Til zelf heeft zich erover uitgesproken waarom hij zich tot deze wijsgerige beweging in de dertiger jaren aangetrokken voelde. In zijn „Toward a reformed Apologetics” schrijft hij, dat als je in gereformeerde apologetiek het voorbeeld van de apostel Paulus bovenal zoekt te volgen, dan moet boven alles van het begin af duidelijk gemaakt worden, dat deze apologie een uitdaging behoort te zijn van de

wijsheid van de natuurlijke mens met het gezag van de Zelf, van Zichzelf getuigende Christus in de Schrift. Welnu als de gereformeerde apologist in onze moderne tijden iets zal doen op de wijze waarop Paulus het deed in zijn dagen, dan zou hij grotenliks kunnen profiteren van een werkelijk christelijke, een werkelijk bijbelse en daarom een werkelijk reformatorische wijsbegeerte. Toen daarom in het begin van de dertiger jaren ik voor het eerst vernam van de hoogleraren dr H. Th. D. Vollenhoven, Herman Dooyeweerd en Hendrik Stoker en hun werk op dit terrein, toen werd ik zeer bemoedigd. In zijn boek over Calvinisme en de reformatie van de wijsbegeerte (Amsterdam, 1933) sprak dr Vollenhoven over de „grondmotieven van een bijbelse wijsbegeerte” en van de „grondmotieven van een niet-Schriftuurlijke wijsbegeerte”. Een Calvinistisch wijsgeer moet voortdurend op zoek zijn om het specifieke en positieve onderricht van de Schrift te verstaan, en dit in zijn tegenstelling tot de specifieke leringen van de wijsgeren, die in hun werk uitgaan van de vóór-onderstelling van de menselijke autonomie. Om dit op zoek zijn te verrichten, maet de wijsgeer onmiddellijk, direct naar de Schrift gaan. Hij moet niet afhankelijk zijn en blijven van de stellingen van de theologen. Hij mag de hulp van theologen aanvaarden omdat zij veel tijd hebben besteed aan het onderzoek van de Schrift. Maar niemand moet ten laatste afhankelijk zijn van een ander mens. En behalve dit punt is er nog wat. Theologen en de wijsgeren hebben een verschillende taak. Het verschil tussen beider taak kan niet duidelijk worden omschreven door beide verschillende gebieden van de werkelijkheid toe te wijzen. Beiden, de theoloog en de wijsgeer hebben zich in te zetten dat God in Christus moge worden geprezen voor Zijn werk in de hele schepping en de verlossing. Maar de wijsgeer is meer direct betrokken op de werken van de geschapen wereld in al haar dimensies. De theoloog kan grotenliks profiteren van dit werk van de wijsgeer als, om met de psalmist te spreken, hij alle mensen en alle dingen oproept om God te prijzen voor zijn scheppings- en verlossingswerken. Beide, de theologen en de wijsgeren zijn, voor alles, eenvoudige gelovigen in Christus, geroepen door Hem om zijn Naam te belijden onder mensen die verloren zijn. En mensen zijn verloren omdat zij hun onafhankelijkheid van God, vóór-onderstellen, aldus Van Til.

Hoe denk jij (denkt U) daar nu over?!

Die morgen was ik wat vroeg naar mijn kantoor gegaan; 'k wilde nl. het dagblad nog even doornemen; toen het daar zo op mijn bureau lag, werd mijn bijzondere aandacht even getrokken door een artikel waarboven in velle letters het kopje stond:

„Einde der wereld nu toch weer niet in 1975?”

Net toen ik het doorneusde kwamen een paar mede-kantoorlui even binnenlopen. Eén van hen zag die „kop” en vroeg me: „Hé, de Ster, wat lees je dáár nou? Laat me 's kijken!” De anderen werden er ook bij betrokken en een gesprekje ontstond over die grote zaak inzake de ondergang van de wereld ja of nee; en of zo'n artikel nu bangmakerij was of juist een fijne geruststelling: als de wereld dan al vergaan zal... dan toch lekker nog niet in 1975! Uitstellen maar!

De één zei: „'k Mag lij-en dat ze in dat blad van jou gelijk krijgen, en dat toch a.u.b. nog maar niet dit jaar het wereld-einde zal komen!” Anderen vielen hem van harte bij, of haalden meewarig de schouders op van: eigenlijk niet de moeite waard om er over te praten; alsof de wereld vergaan zou! Wees toch nuchter lui, en niet zo zwartgallig!

Nou ja... wat wil je anders? Zo'n reaktie-golf kun je toch verwachten van de „brede massa”! Wiedes toch zeker, want de wereld is zo slecht!

Ja, ja; maar opeens moest ik luis-teren; want: goeie dag!! Daar werd zomaar even de vraag gesteld: „En waarom zouden we eigenlijk niet liever wél in 1975 dat einde verwachten en hopen!” En toen — ja hoe bestáát het — maar als hij gedacht zou hebben met die vraag puur alleen te staan (want men is immers zo vijandig en afvallig), nou dan vergiste hij zich toch wel deerlijk! Want, ja hoor! Hij kreeg bijval met de woorden: „Ja, zou het eigenlijk geen teleurstelling moeten zijn, als het einde nóg langer wordt uitgesteld?”

Ja, en daar zit je dan bij; met je krantje op tafel. En je denkt: leze beide mensen zullen wel steun aan elkaar gehad hebben. En als ik er nu op let, dan ontdek ik van achter mijn bureau dat die twee wel vaker hele gesprekken hebben met elkaar.

Twee mensen die zomaar — midden onder hun werk — spreken over hun gemeente verlangen naar de spoedige komst van het beloofde heil; verlangen naar de beëindiging van hun vreemdelingschap.

En dan peins je daar zo wat over door; die twee maken toch heus niet de indruk, dat ze het leven „zat” zijn, als zuurlingen! Zouden ze het echt geméénd hebben, of...? En je vraagt je af: zou ik... zou jij of zou U, er nu zelf ook zo over denken en aan die twee steun hebben gegeven?

Zeg, hoe denk jij daar nu over,

jongeman?! En kom, meisjeslief, reageer jij er nu ook es op! Niet met een antwoord zoals het volgens jou zijn móest, conform de „leringen” en zo (ja, goed, dat ook wel; want jij bent uiteindelijk niet de norm), maar dít wil ik wel es weten: Kun jij eerlijk en van harte instemmen met wat daar op kantoor gezegd werd? Zou jij het ook jámmer vinden als jouw Heiland nu ook dít jaar weer niet zou komen om je leven tot vólle redding te brengen?!

Of vinden we dit — als jongeren, en ook als ouderen misschien — toch eigenlijk wat over-geestelijk? Hóeven we niet (of mógen we zelfs niet) zo zijn, zoals die twee; omdat het in feite alleen maar vroomdoenerij geweest is misschien; of wellicht een opgeschroefde zaak van: „Nou ja, we móeten wel zo spreken, want zo staat het nu een keer in de Bijbel (kom haastig Here Jezus!) en zo hebben we het wel eens gehoord, met groot verlangen uitzien!!; en nou ja... dan móeten we onszelf maar wat „oppeppen”, om het einde spoedig te verwachten”... maar zouden ze het in hun hart toch eigenlijk niet geméénd hebben? 'n Tikkeltje theoretisch dus?!

Ja, en daar zit ik nou maar weer mee. Want... is dat dan eigenlijk een tégenstelling?! ...dát wat we geleérd hebben staat dat tegenover wat we dagelijks ervan be-léven?? We hebben geleérd (die twee van het kantoor waren nu niet bepaald streng kerkelijken; of die het beiden wel zo geleérd hebben uit de belijdenis (art 37); of uit de Psalmen: (o heerlijk erf, gij kunt mijn ziel vervoeren; en dat is mijn blij vooruitzicht, dat mij streelt), ik denk het haast van niet; maar goed, U en jij en ik... wij hebben het wél geleerd: én uit de Ned. Gel. Bel.; én uit de Bijbel; én uit het zingen van die Psalmen; én die bede „Uw Koninkrijk kome” met de verklaring van de Heid. Catech.; jawel, maar waarom kijken we dan toch vaak wat „wantrouwend”, als we nu midden in het dagelijkse leven

iemand treffen, die het belééft met zijn: „Kom maar liever wél in 1975, Here; eindelijk dan verhoring van mijn gebed: Uw Koninkrijk kome!” Is dat nu overdreven? Of on-echt? En op-gepept?

Ja, daar zit ik wel es mee; 'k zou er graag over willen doordenken, met elkaar; kun je mij helpen er een beetje uit te komen?

En probeer dan meteen es, om je gedachten te geven over de smalende woorden, die bij dat kantoorgesprekje er tussen door ge-goid werden: „Welja jongens; God geeft ons het leven, en wij maar hopen, dat we het zo gauw mogelijk weer kwijt raken. Kom nou! Daar menen jullie beiden niets van!”

Tot mijn verbazing werd toen, metéén er bovenop, een raak antwoord gegeven vond ik; 'k dacht even: waar haalt hij het zo gauw vandaan! Welk antwoord? Mogelijk komt dat in een volgend artikelje eens; maar eerst graag: Hoe denk jij (denkt U) daar nu over?

Lasco de Ster

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

■ Bevrijding

We hebben pas de „bevrijding” ge-vierd, herdacht dat in Nederland de „vrijheid” werd herwonnen. Hebben we er ook over nagedacht wat „vrijheid” in laatster instantie is? Als we dat hebben gedaan zullen we hebben gemerkt dat het niet gemakkelijk is precies te zien en te

zeggen wat „vrijheid” en „bevrijding” is.

Om maar iets te noemen, er is een „liberale”, een „socialistische”, een „kommunistische” vrijheids-idee.

Er zijn filosofen die betogen dat een mens pas vrij is als hij door alles wat om hem heen en met hem gebeurt innerlijk niet beroerd wordt.

Anderen betogen dat de mens „gedoemd” is om vrij te zijn. Vrij zijn is 's mensen lot.

Bestaat voor een volk vrijheid vóór alles daarin dat het politiek zelfstandig is. Is het volk van Zaïre dan vrij nu het een eigen staatshoofd heeft, Mobuto, die zichzelf Messias noemt, en in korte tijd een van de vijf of zes rijkste mannen ter wereld werd?

Is het Oegandese volk vrij onder Idi Amin, die een standbeeld voor Hitler wil oprichten? Zijn de mensen van Zaïre en de Oegandese méér vrij dan de Bantu's in Zuid-Afrika?

Zijn de Tjechoslowaken nu meer vrij dan toen ze in het vooroorlogse Oostenrijk-Hongarije leefden? Sommigen zeggen — o.a. een aantal ministers — dat Zuid-Vietnam nu bevrijd is. Anderen, b.v. massa's christenen in dat land, zijn er diep van overtuigd dat ze op alle mogelijke manieren verdrukt zullen worden.

De Wereldraad van Kerken gaat in zijn Assemblée spreken over de „boodschap der bevrijding”. Wat betekent die bevrijding?

Heeft die van achter het ijzeren gordijn gevluchte predikant gelijk toen hij zei dat juist achter dat ijzeren gordijn de kerk waarlijk „vrij” is?

Men ziet, vragen genoeg.

Ik las zo juist in het „Kerkbladje”, orgaan van de „Kring van Vrienden van Kohlbrugge” een boeiend en belangwekkend artikel over „Bevrijding” van dr W. Aalders, dat ik ter overweging hartelijk aanbeveel.

Telkens zien wij in de geschiedenis een vraag opkomen, die het tijdsbewustzijn gaat overheersen en de geesten in haar greep houdt. Het benauwende van zulk een vraag is, dat er geen afdoend antwoord door mensen op gegeven kan worden. Wel zijn er telkens schijnoplossingen, die even enthousiasme wekken; maar in feite maken zij de situatie alleen nog maar gecompliceerder. Zo kan het gebeuren, dat die vraag uitgroeit tot een onontwarbare knoop, waar alle geesten in verstrikt raken en waar een cultuur zelfs op stuk kan lopen. Zo zijn al heel wat culturen ondergegaan.

Op een diepzinnige wijze wordt ons zulk een situatie getekend in het bijbelboek Genesis in het verhaal van de torenbouw van Babel. Er wordt verteld van een imponerende (i)ndrukwekkende cultuur in opbouw: „Welaan, laten wij ons een stad bouwen met een toren die tot de hemel reikt en laten wij ons een naam maken, opdat wij niet over de gehele aarde verstrooid worden”. Dan lezen wij echter, dat die cultuur-in-opbouw onder gaat door het feit, dat de taal (dat ragnijne en tere weefsel van het bewustzijn!) volkomen in verwarren raakt en er geen communicatie, geen levenseenheid meer mogelijk is. Klaarblijkelijk is ook daar een vraag opgekomen, waar de menselijke taal geen antwoord op kan geven. Alles liep erop vast!

Ik meen, dat het niet te ver gezocht is, als wij zulke vragen in verband brengen met de vader der leugenen, die altijd een meester is geweest in het opwerpen van boosaardige vragen: „Is het ook, dat God gezegd heeft...?” Om die reden is in de Bijbel één van de benamingen van de duivel: diabolos. De Duitse taal heeft er het mooie woord *Widersacher* voor. De Nederlander spreekt van a a n k l a g e r. Dat zijn alle woorden die aan de rechtspraak ontleend zijn.

De diabolos is de figuur, die iets pijnlijks naar voren brengt, dat in het nadeel van een der partijen is, en dat daarom verwarring en verwijdering veroorzaakt. Zo doet de duivel dat in de verhouding van God en mens. Hij werpt een vraag op, die de relatie (betrekking) van God en mens zal verstoren.

Welnu, dat hebben wij ook beleefd in de periode na de tweede wereldoorlog. Opvallend is daarom de overeenkomst tussen de achter ons liggende 30 jaren en het bijbelverhaal uit Genesis 11. Zoals dáár de torenbouw voorafgegaan werd door de zondvloed, zo bij ons de wederopbouw door de verwoesting van het nationaal-socialisme. Zoals dáár de torenbouw in het teken stond van het sterke, gemeenschappelijke besef, de cultuur te kunnen opvoeren tot steeds groter hoogte, zo bij ons in een door allen gedeelde optimistische welvaarsdroom van vrijheid, rijkdom en ontwikkeling voor iedereen. En zoals dáár de torenbouw vastliep in een algemene taalverwarring, zo bij ons in een steeds toenemende polarisatie en wantrouwen tussen werkgevers en werknemers, liberalen en progressieven, rijke en arme landen, de oudere en de jongere generatie.

Om die oorzaak is het niet mogelijk, aan de geallieerde overwinning in 1945 terug te denken zonder ons pijnlijk bewust te zijn, dat wij thans die gelukkige periode van een dracht en welvaart zien uitlopen in een onderlinge verdeeldheid, waar het leven steeds meer op stuk loopt. En dat door een problematiek, die onoplosbaar lijkt.

Ik kan die problematiek, die verwarrende en obsederende (totaal in beslag nemende) vraag, het best naar voren brengen met het woord BEVRIJDING. Wie immers ook maar enigszins op de hoogte is van de huidige wereldsituatie, weet hoe dit woord overal de geesten bezighoudt. En hij weet ook, dat dit woord als een spijststof is die mensen, volken, rassen, werelddelen uit elkaar kan drijven. Hij weet, dat dit woord verbonden is met vurige hoop, maar ook met uitingen van wreed geweld. Hij weet, dat dit woord groepen inspireert tot schier bovenmenselijke strijd en successen, maar dat dit woord ook revoluties en oorlogen ontkent en naties door midden breekt. Wanneer wij dat nu bedenken, ligt het ook hier voor de hand, om bij dat woord Bevrijding te denken aan de diabolos, de aanklager, wiens natuur het is om verwarring te stichten, verhoudingen te verstoren en God en mens uiteen te drijven. Of het nu in de politiek, in het sociale leven, in de kerken of aan de universiteiten is, — overal doen wij de ervaring op, dat deze problematiek de mensen zo obsedeert (geheel en al in beslag neemt), dat zij louter gevoelsmatig en niet meer redelijk reageren. De rede en wetenschap blijkt dus machteloos om hier een antwoord te geven. Daarom grijpen de mensen in machteloosheid naar andere middelen en methoden.

Het is wel erg triest om thans na dertig jaar de bevrijding van het Duitse nationaal-socialisme te moeten vieren in een wereld, waarin juist dat woord Bevrijding de heftigste tegenstellingen, conflicten en strijd oproept. Niet zonder sarcasme zou men de vraag kunnen stellen, of wij in 1945 bevrijd zijn om in 1975 aan de Bevrijding onder te gaan?

Maar is dan de diabolos, de vader der leugenen, in werkelijkheid de Overste dezer wereld? Dat kan toch niet waar zijn! Als wij immers in de Bijbel de waarheid van de diabolos zo nadrukkelijk terugvinden, dan mogen wij er toch ook volle aandacht aan geven, dat in diezelfde Bijbel met nog veel meer nadruk gesproken wordt over de vernietiging van die leugenvorst met zijn verwarring-stichtende en obsederende vragen. Ik noem nu alleen maar dat woord van Christus: „Ik zag de Satan als een bliksem uit de hemel vallen” (Lucas 10: 18). Als het ééne waarheid blijkt te zijn, waarom dan niet nog veel meer dat andere!?

Daarom wil ik nu wat zeggen over die mogelijkheid van een overwinning van deze diabolische vraagstelling, waaraan wij dreigen ten onder te gaan. Wat betekent het als wij in de Bijbel lezen van een val van de diabolos? Wie brengt hem ten val? Wie brengt zijn vraag tot een oplossing? In ieder geval niet wij!

En laat ik er dan nu allereerst volle na-

druk op mogen leggen, dat ons in de Bijbel en door Christus Zelf gezegd wordt, dat de problematiek, die is samengevat in het woord Bevrijding, door mensen niet overmeesterd, laat staan opgelost kan worden. Het diabolische in deze vraag is, dat zij ons door de leugenvorst als een menselijke opgave voor de voeten wordt geworpen. Wij allen struikelen en vallen aan de Bevrijding als menselijke opdracht! Met nadruk zeg ik: wij allen. En daarbij neem ik de woorden „struikelen en vallen” zo letterlijk mogelijk. Want ieder, die gaat proberen de problematiek der bevrijding als een menselijke opgave aan te vatten en op te lossen vertelt er zich aan en bezwijkt er onder. Wat hij bereikt is altijd een caricatuur van wat hij als ideaal beoogde.

Zo liep de Liberté (Vrijheid) en Egalité (Gelijkheid) van de Franse revolutie uit op het guillotine-regime der Jakobijnen. Zo mondde de afwerping van het Russische Czaren-juk uit in de Gulag-archipel, waar Solsjenitzyn over schreef. De oprichting van de vrije staat Israël liep over de bittere weg van de strijdsmethoden der Hagana. De Palestijnse bevrijdingsorganisatie zoekt haar doel te bereiken door middel van vliegtuigkapingen, gijzelingsacties en terreurdaden. Het bevrijdingsleger van Vietnam baant zich een weg naar het Zuiden met mortieren en raketten, en jaagt daarbij een miljoenenhorde van wanhopige, ontheemde, hulpeloze vluchtelingen vóór zich uit. Voor zoveel tranen en leed zijn geen woorden!

Het diabolische in de Bevrijding is dus, dat zij ons door de vader der leugenen als menselijke opdracht voor de voeten wordt geworpen. Het diabolische openbaart zich hierin, dat menselijke bevrijding heengaat door afgronden van leed, angst en rouw. En wat zij bereikt, is nimmer bevrijding, maar louter een verschuiving van het onrecht, de armoede, de onderdrukking. Wat tevoren onder was, komt nu boven. Wat eerst boven was, komt nu onder. Wat aan nieuwe vrijheid gewonnen werd gaat gepaard met het verlies van even wezenlijke waarden en vrijheden. Daarom ontstaat er geen staat, geen maatschappij, wier politieke en sociale bestaan niet van de aanvang af zwaar gecompromiteerd (in opspraak gebracht) is. In haar begin ligt reeds haar einde!

Iemand die dat heel scherp en diep beseft heeft, is de tegenwoordig zelden meer genoemde fijnzinnige, idealistische Elzasser Albert Schweitzer. Als theoloog is hij medicus geworden, om naar Afrika te gaan en daar de lijdende zwarte bevolking te bevrijden van ziekte, armoede, ellende. Maar juist als medicus werd hij zich bewust van het fundamentele, onloochenbare, tragische feit, dat in deze wereld alle leven in strijd met zichzelf verkeert. Er is op aarde geen leven, geen gezondheid, geen, vrijheid dan... ten koste van het leven van andere levens. Leven is immers gegrond op lijden, op sterven. De natuurlijke levenswijze van de enkeling en het bestaansrecht van volken kan zich niet doorzetten dan door de vernietiging van levens.

Schweitzer deed die ontdekking als christen en door de Bijbel. Maar daardoor onderkende hij de principiële onoplosbaarheid van de problematiek der Bevrijding. Bevrijding kan nimmer een menselijke opgave zijn.

Ik meen, dat wij de betekenis van deze bijbelse ontdekking niet licht te hoog kunnen aanslaan. Hier ligt een kruispunt van wegen. Hier scheiden zich de geesten. Door deze ontdekking is Schweitzer immers die nederige, ootmoedige, wijze, voorzichtige werker geworden in dienst van de lijdende mensheid. Terwijl daartegenover een figuur als Tolstoj zich nimmer bij die bijbelse ontdekking heeft kunnen neerleggen. Hij is de fanatieke, felle, protesterende revolutionair gebleven.

Hoezeer de geesten juist op dit punt uiteengaan, is door de Russische schrijver Dostojevski op een aangrijpende wijze beschreven in zijn boek: *De gebroeders Karamazov*. In dat boek stelt hij tegenover elkaar de broers Iwan en Aljoscha Karamazov. De taal, die Iwan spreekt, is hard, meedogenloos beschuldigend, fel. Hij weigert de Bevrijding van de mensen anders te zien dan als een menselijke zaak. En omdat hij het ziet als een men-

selijke opdracht, accepteert hij het, dat er bloed vloeit, tranen vallen, koppen gekloofd worden. Hij wil immers liever het aards-menselijke rijk der vrijheid dan het hemelse paradijs. En als Aljoscha dat hartstochtelijk requisitoir van zijn broer Iwan heeft aangehoord, fluistert hij ontzet: „Maar dat is opstand!”

In de figuur van Iwan laat Dostojevski ons de diabolische werking zien van de bevrijdings-problematiek. Die diabolische werking bestaat eruit, dat wij de bevrijding gaan zien als een menselijke taak en opgave. Dan bewerkt die vraag in de mens: verharding, fanatisme en opstand. Daartegenover toont Dostojevski ons in Aljoscha, wat de immense (onmetelijke) betekenis van waarde van het geloof is. Het geloof gaat door de Bijbel inzien, dat Bevrijding nimmer een menselijke opgave kan zijn. Het woord Bevrijding raakt immers de fundamenteën van schepping en geschiedenis, van mens en wereld. De problematiek der Bevrijding kan alleen worden opgelost van Boven af, door God zelf. Bevrijding is er alleen als goddelijke vergeving en verlossing. Daarom is het rijkste wat in het heden alreeds van de Bevrijding ervaren kan worden, dat het menselijke geweten van die diabolische en obsederende vraag ontheven is, doordat het de zaak der Bevrijding aan God heeft overgedragen.

Die ervaring maakt niet blind en ongevoelig voor de noden van mensen en volken. Maar wel is het vanuit die ervaring onmogelijk, om naïef, optimistisch en fanatiek zich te scharen in de geleerden van welke politieke, sociale organisatie ook, die het woord Bevrijding in haar vaandel heeft geschreven. Tegenover de noden van mensen en volken maakt die ervaring veeleer wijs, inzichtig, voorzichtig, nederig en bovenal ootmoedig. Zij behoedt voor elke vorm van Farizeïsme. Zij stelt zich niet boven noch tegenover de anderen. Kortom zij leeft uit de grote ontkenningen van 1 Corinthiërs 13: „De liefde ijvert niet, zij praat niet, zij laat zich niet ophitsen, zij zoekt het hare niet, zij wordt niet verbitterd, zij rekent het kwaad niet toe...”

Kerknieuws

Kampen — De classis Kampen van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) gehouden op 15 mei 1975 te Emmeloord verleent aan br. Laurens F. Sawyer, Houtwijk 5 te Kampen, belijdend lid van de Gereformeerde Kerk te Kampen, preekconsent voor de tijd van één jaar, ingaande op 1 juni 1975. Br. Sawyer studeert theologie aan de Theol. Hogeschool, Oudestraat 6 te Kampen.

De classis heeft dit consent verleend nadat br. Sawyer door een voorgedragen preekvoorstel blijk had gegeven van geschiktheid tot het spreken van een stichtelijk woord voor een gemeente en nadat een onderzoek naar zijn inzicht in de Heilige Schrift en de hoofdzaken van de gereformeerde leer bevredigend was verlopen.

Breda — Sedert november 1974 zijn er binnen de kerkeraad en de gemeente te Breda zeer ernstige spanningen ontstaan, die hebben geleid tot een onhoudbare situatie. Op een vergadering van „kerken in het Zuiden” op 3 mei jl. is deze aangelegenheid besproken; de aanwezige zusterkerken hebben toen gedacht op de beste wijze aan een oplossing mee te werken door ds Van Garderen ernstig en dringend in overweging te geven om zelf zijn ambt neer te leggen. In een brief van 16 mei heeft ds Van Garderen te kennen gegeven,

dat hij dit advies niet zal opvolgen.

De kerkeraad, onder meer overwegende dat de Heer van de Kerk van een kerkeraad ook vraagt om de kudde die aan haar is toevertrouwd te hoeden en in eenheid te bewaren bij de Schriftuurlijke leer, heeft — met groot verdriet — geen andere weg meer gezien dan, bij meerderheid van stemmen, haar voorganger vervallen te verklaren van het ambt van predikant van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt, bu. v.) te Breda.

Wapenveld — A.s. zondag 1 juni 's avonds om 7 uur hoopt ds G. Geuchies afscheid te nemen van de gemeente Wapenveld, wegens verkregen emeritaat, na een ambtsperiode van 28 jaar. Alle stukken, bestemd voor de kerk te Wapenveld, dienen na 1 juni gestuurd te worden naar scriba H. Nieuwenhof, Wildekampseweg 13, Wapenveld.

Nieuws uit breder kring

De Gen. Syn. is te Maastricht van start gegaan en zal te Lunteren worden voortgezet. Ze koos als moderamen: dr H. B. Weijland (praeses), ds G. v. Halsema Thzn, Bolsward, ds C. Mak, Hengelo en dr B. Rietveld, Den Haag. Het bleek echter, dat dr Weijland uit Arnhem ook de benoeming tot aktuaris had gekregen. Dr Weijland zal zich hierover nu nader beraaden. Mocht dr Weijland bij zijn al uitgesproken keus voor het aktuariaat der synode blijven, dan zal te zijner tijd uit alle synodeleden, inklusief de al gekozen leden van het moderamen, een andere praeses moeten worden gkozen.

Gereformeerde kerken („binnen verband”) — De klassis Rotterdam d.d. 6 maart jl. heeft aan de kerken meegedeeld, dat ds B. Wesseling met ingang van 1 april 1975 is losgemaakt van de kerk te Rotterdam-Charlois en daarmee weer beroepbaar is in de desbetreffende kerken.

Zeilkamp - Langweer

(D.V. 19 juli—2 augustus 1975)

Een aantal jongelui uit **Eindhoven** organiseren (ook) dit jaar een zeilkamp in Friesland, onder deskundige leiding.

Er zijn nog enkele plaatsen vrij voor jongens en meisjes „uit het land”!

Min. leeftijd ± 18 jaar.
Kosten: f 200,—

Inlichtingen en aanmelding **zo spoedig mogelijk.**

Telef. 040-11714 of 832488

In Jezus ontslapen

Heden ontsliep rustig onze lieve vader, grootvader en overgrootvader

Martinus van Veelen

sinds 23 juni 1973 weduwnaar van Anne Geertruida Schouten

op de gezegende leeftijd van 93 jaar.

*Zalig zijn de vreedzamen,
want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.*

Zwijndrecht: W. van Veelen
M. van Veelen-Klerk
Dubbeldam: N. Versteeg-van Veelen
J. P. Versteeg
Capelle a/d IJssel: J. van Veelen
A. J. van Veelen-Vis
Rotterdam: P. M. van Tienhoven-van Veelen
A. van Tienhoven
Rotterdam: M. van den Herik-van Veelen
J. M. van Herik
Soest: M. van Veelen
P. van Veelen-Spoelstra
kleinkinderen en achterkleinkinderen

Rotterdam, 20 mei 1975

„De Schutse”

Cordell Hullplaats 22

Correspondentie-adres: W. van Veelen, Burg. Doornlaan 12, Zwijndrecht.

Tel.: 078-25377

De begrafenis heeft vrijdag 23 mei plaatsgevonden.

Een vertrouwd (en goedkoop) adres
voor

GELD LENEN

Kantoor Spijkerboer - Elburg
(ook voor „moeilijke zaken”)

Meeuwenmaatstraat 5 - Tel. 05250-1751

VAKANTIE

Helft van boerderij. Vrije ingang.
4 pers. + caravan 3 à 4 pers. en
2 pers. tent.

Tel. 05920 - 12703.

Te huur
een max. 8-pers.

STACARAVAN

Van *alles* voorzien, op een camping in Nijverdal (Ov.) met zwembad.
Vanaf 26 juli.

A. F. Heyink, Chopinstraat 6, Almelo.

De Here dankbaar voor alles, wat Hij ons in hen heeft willen geven, gedenken wij Deo volente 4 juni a.s. met onze ouders en grootouders:

J. H. de Weerd

en

H. de Weerd-Brijder

dat zij 50 jaar geleden zijn getrouwd.

Spakenburg,
C. Hanamaaijer
L. J. Hanemaaijer-de Weerd

's-Gravenhage,
G. Mulders
A. Mulders-de Weerd

Katwijk aan Zee,
G. Roukema
D. Roukema-de Weerd

Hengelo (O.),
B. de Weerd
Z. de Weerd-Koning

Zuidhorn (Gr.),
J. P. Engels
H. Engels-de Weerd

Hengelo (O.),
J. H. de Weerd
K. de Weerd-Bos

Arnhem,
F. van Gorkum
M. A. v. Gorkum-de Weerd
Bovenkarspel,
D. H. de Weerd
C. de Weerd-Hollander

Nico, Jan Henk, Arnoud,
Roeland, Caroline, Anne en
Thea, Jan Henk, Margreet,
Reinoud, Dieke, Annemarie,
Ingeborg, Heleen, Jan, Dieke,
Dick, Erik Jan, Martin,
Karen, Jort, Erica, Hanneke,
Jan Henk, Luitzen,
Hester, Job en Marijke.

Kampen, de la Sablonièrekade 35.

Als u onze ouders en grootouders met deze dag wilt gelukwensen, hebt u daarvoor de gelegenheid op woensdag, 4 juni 1975, van 19.00 uur tot 20.30 uur, in „De IJssel”, IJsselkade 59, Kampen.

PLAATS

**UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!**

De Stichting Reformatorische Bijbelschool te Zeist,

uitgaande van de Geref. Gezindte, wil in augustus van dit jaar overgaan tot aanstelling van een

VADER EN MOEDER

voor haar dan nieuw te betrekken schoolgebouw aan de Slotlaan in Zeist.

Gedacht wordt aan een echtpaar, dat een gezellig tehuis kan bieden en leiding kan geven aan 26 inwonende studenten (meisjes en jongens).

Van de Vader wordt verwacht, dat hij warme belangstelling heeft voor het kerkelijk leven, dat hij de administratie van de school verzorgt en de hoofddocent terzijde staat bij het regelen en begeleiden van de stages van de studenten.

De Moeder zal tevens het toezicht hebben op de keuken en de huishouding.

Men zal de beschikking hebben over een driekamerwoning in het schoolgebouw.

Leeftijd: circa 45 jaar.

Salaris: nader overeen te komen.

Schriftelijke sollicitaties richten aan de secretaris Ds W. C. v. d. Brink, Tjalk 11, Nieuw Loosdrecht, die bereid is nadere inlichtingen te verschaffen.

Drukkerij »Steenbergen«

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

**Postbus 7176
te Amsterdam.**

Redactie-assistent

K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Advertenties inzenden tot **dinsdagmorgen 10.00 uur.**

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie

Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45